

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Вплив податкового законодавства на організацію обліково-аналітичної діяльності суб'єктів господарювання

Марія В. Плекан ^{1*} • Світлана В. Сирцева ² • Ольга І. Лугова ³

¹ Національний університет «Львівська Політехніка» (Україна). Доцент кафедри обліку і аналізу, канд. екон. наук, доцент.

² Миколаївський національний аграрний університет (Україна). Доцент кафедри обліку і оподаткування, канд. екон. наук, доцент.

³ Миколаївський національний аграрний університет (Україна). Доцент кафедри обліку і оподаткування, канд. екон. наук, доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: Marysiaplekan@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.3.11](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.3.11)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір
ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства –
Некомерційна 4.0
Міжнародна»
(CC BY-NC 4.0).

Мета дослідження полягає у висвітленні впливу податкового законодавства на обліково-аналітичну діяльність підприємств та розробці рекомендацій щодо його вдосконалення. У процесі наукового дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи, як: аналітичний метод, для розгляду складових податкового законодавства та його впливу на обліково-аналітичну діяльність суб'єктів господарювання; системний підхід – для оцінки податкового законодавства як комплексного явища, що впливає на економічні процеси та статистичний метод – для оцінки податкового навантаження на підприємства за даними Європейської Бізнес Асоціації. Під час дослідження авторами були виокремлені основні аспекти системи податкового обліку та обліково-аналітичної діяльності суб'єкту господарювання. Встановлено, що ефективно функціонуюча податкова обліково-аналітична система через вплив податків на управління доходами, витратами та кінцевими результатами опосередковано впливає на всю діяльність суб'єктів господарювання і має вплив на прийняття управлінських рішень. Авторами було проаналізовано податковий індекс України за 2024 рік та результати опитування податкових експертів щодо оцінки податкового законодавства України та змін які відбулися протягом 2024 року. У дослідженні розглянуто комплекс податкових змін, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання та стабілізацію економіки у період дії воєнного стану, який запровадив уряд за останні два роки. Авторами було запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності обліково-аналітичної діяльності суб'єктів господарювання у контексті податкового законодавства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

система оподаткування, бухгалтерський облік, принципи системи податкового обліку, податковий індекс, стабілізація економіки.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

The Impact of Tax Legislation on the Organization of Accounting and Analytical Activities of Business Entities

Mariia Plekan ^{1*} • Svitlana Syrtseva ² • Olha Luhova ³

¹ National University "Lviv Polytechnic" (Ukraine). Associate Professor at the Department of Accounting and Analysis, PhD in Economics, Associate Professor.

² Mykolaiv National Agrarian University (Ukraine). Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation, PhD in Economics, Associate Professor.

³ Mykolaiv National Agrarian University (Ukraine). Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation, PhD in Economics, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: Marysiaplekan@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.3.11](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.3.11)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The purpose of the study is to highlight the impact of tax legislation on the accounting and analytical activities of enterprises and develop recommendations for its improvement. In the process of scientific research, the following general scientific methods were used: an analytical method to consider the components of tax legislation and its impact on the accounting and analytical activities of business entities; a systemic approach to assess tax legislation as a complex phenomenon that affects economic processes, and a statistical method to assess the tax burden on enterprises according to the European Business Association. During the study, the authors identified the main aspects of the tax accounting system and accounting and analytical activities of a business entity. It was established that an effectively functioning tax accounting and analytical system, through the impact of taxes on the management of income, expenses and final results, indirectly affects all activities of business entities, it has an impact on making management decisions and, as a result, on increasing the effectiveness and efficiency of the financial and economic activities of the enterprise. The authors analyzed the tax index of Ukraine for 2024 and the results of a survey of tax experts on the assessment of the tax legislation of Ukraine and the changes that occurred during 2024. The study examined a set of tax changes aimed at supporting business entities and stabilizing the economy during the period of martial law, which was introduced by the government over the past two years. The authors proposed recommendations for increasing the efficiency of accounting and analytical activities of business entities in the context of tax legislation.

KEYWORDS

taxation system, accounting, principles of the tax accounting system, tax index, economic stabilization.

1. Вступ

Вплив податкового законодавства на фінансову діяльність будь-якого суб'єкта господарювання в сучасних умовах ринкової економіки є одним з основних чинників ефективної діяльності підприємства. Основним показником, який визначає стабільність функціонування підприємства, є прибуток, адже він характеризує ефективність роботи підприємства, а також є найважливішим фінансовим джерелом формування і розвитку власного капіталу, в тому числі основою для інноваційної діяльності підприємства. Метою будь-якої компанії є отримання такого обсягу прибутку, який дозволив би забезпечити динамічний розвиток виробництва, зберегти і розширити збутові позиції на ринку. Звичайно, всі компанії зацікавлені в максимізації прибутку, а значить і в оптимальному або «комфортному» розмірі своїх витрат, частка яких - податкові платежі до бюджету.

Грамотне формування й управління податковою політикою відіграє важливу роль у життєдіяльності як суб'єкта господарювання зокрема так, і держави в цілому. Підприємці прагнуть знизити податкове навантаження на бізнес, а держава, в свою чергу, перевіряє всіх суб'єктів і їх дії на відповідність чинному законодавству. Державна податкова політика реалізується на всіх рівнях влади. Отже, для ефективного функціонування підприємства доволі важливим питанням є дотримання усіх норм податкового законодавства, які регулюють його роботу. При сумлінному виконанні податкового законодавства суб'єкти господарювання зможуть краще пристосуватися до нових стандартів яких вимагає ряд країни, адже це допоможе не тільки уникати помилок, але й ефективно керувати власними фінансовими ресурсами.

2. Огляд літературних джерел

Вплив податкового законодавства на обліково-аналітичну діяльність підприємств є доволі актуальною темою для сучасних досліджень. Багато науковців висвітлювали це питання у своїх наукових роботах. Авторка Т. Писаренко [1] аналізує теоретичні підходи до оцінки податкового навантаження та його впливу на управлінські рішення, що визначають подальшу діяльність суб'єктів господарювання. Науковці Г. Ліхоносова і А. Бортнікова [2] досліджують сучасні виклики в яких функціонує український бізнес в умовах воєнного стану, а також їхній вплив на обліково-податкову діяльність. У статті А. Колесніченко [3] розглянуті теоретичні, методичні й регуляторні аспекти практичного застосування облікової та податкової політик. Автор наголошує, що це сприятиме кращій ідентифікації теоретико-методичних основ фінансового та податкового обліку для забезпечення ефективного господарювання. У роботі О. Мелень та Г. Скуменко [4] розглядаються питання організації податкового обліку та важливість формування оптимальної податкової політики для кожного суб'єкта господарської діяльності. У дослідженні S. Jamalova [5] аналізується роль бухгалтерського обліку в малому бізнесі, порівнюючи касовий метод і метод нарахування для ведення обліку. Також у дослідженні розглядаються податкові зобов'язання, труднощі, пов'язані з дотриманням податкового законодавства, та ефективні підходи до фінансового управління. У статті Я. Яреми та Н. Суль [6] аналізується значення бухгалтерського обліку та податкової системи для підприємців у сучасних економічних реаліях України, зокрема, в умовах війни та нестабільності. Цікаве дослідження проводить О. Ярмолицька, [7] авторка досліджує особливості обліку та оподаткування закладів ресторанного господарства та акцентує увагу на їхньому впливі на управління підприємницькою діяльністю. Водночас С. Кучеренко [8] розкриває суть процесу управління податковими ризиками суб'єктів господарювання, визначає їх складові елементи та принципи.

Незважаючи на значну кількість досліджень даної тематики, залишаються недостатньо розглянутими деякі аспекти. Зокрема, це стосується спостереження за змінами в облікових і податкових практиках суб'єктів господарювання, особливо це стосується змін у регуляторному середовищі в умовах воєнного конфлікту.

3. Постановка завдання

Мета статті полягає у висвітленні впливу податкового законодавства на обліково-аналітичну діяльність суб'єктів господарювання. Відповідно до поставленої мети планується розв'язати наступні дослідницькі завдання: описати змістовний аспект системи податкового обліку та обліково-аналітичної діяльності суб'єкту господарювання; зробити огляд змін, які відбулися в податковому індексі за 2024 рік; сформувати практичні рекомендації для підвищення ефективності обліково-аналітичної діяльності підприємств у контексті податкового законодавства.

4. Методи та матеріали

У роботі використано загальнонаукові методи: аналітичний метод – для вивчення складових податкового законодавства та його впливу на облік і аналіз; системний підхід – для оцінки податкової системи як цілісного явища, що впливає на економічні процеси; статистичний метод – для обробки даних Європейської Бізнес Асоціації щодо податкового навантаження та індексу за 2024 рік. Матеріали дослідження включають нормативно-правові акти, зокрема Податковий кодекс України, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, а також результати опитувань податкових експертів. Такий підхід дозволив комплексно оцінити вплив законодавства та сформувати практичні рекомендації.

5. Результати та обговорення

Система оподаткування є одним із суттєвих елементів який формує фінансові відносини між державою і суб'єктами господарювання та важливим фактором, який має вплив на господарську діяльність підприємств. Головною складовою ефективної реалізації системи оподаткування на рівні підприємства повинна бути інформаційна база, яка допомагає обчислювати податкові зобов'язання та контролювати повноту та своєчасність сплати податків, як суб'єктами оподаткування так і державними контролюючими органами.

Відповідно до ст. 8 Податкового Кодексу України [9] залежно від органу влади податки поділяють на загальнодержавні та місцеві.

Загальнодержавні податки встановлюються найвищими органами влади і вважаються обов'язковими до сплати на всій території України незалежно від того, в який бюджет їх зараховують. Місцеві податки встановлюються місцевими органами влади, а їх сплата є обов'язковою тільки на певній території України [9].

В умовах розвитку нових економічних відносин та змін в управлінні, які формуються під впливом глобалізаційних процесів та інформаційної економіки знань, актуальним є питання про необхідність трансформації підходів до формування та розподілу прибутку як основного показника діяльності будь-якого підприємства. Важливість розв'язання цього питання зростає у зв'язку з поступовою зміною основної мети господарюючого суб'єкта: від отримання прибутку до сплати податків. При розробці сучасної концепції формування і розподілу прибутку, перш за все, необхідно враховувати неузгодженості, які існують в національній системі обліку фінансових результатів в цілому і прибутку зокрема [10].

Система податкового обліку й аналітичної діяльності є невід'ємною функціональною складовою управління суб'єктом господарювання, оскільки прийняття будь-якого управлінського рішення повинно аналізуватися з позицій податкових наслідків. Недооцінка податкових наслідків управлінських рішень може призвести до значного зниження ефективності та результативності функціонування суб'єкта господарювання. До концептуальних положень системи податкового обліку та аналітики належать: визначення, мета, завдання, предмет, об'єкти, метод, функції, принципи, компонентний склад.

Досягнення мети системи податкового обліку та аналітики здійснюється шляхом розв'язання наступних завдань:

1. Формування повної та достовірної інформації про порядок ведення бухгалтерського обліку для цілей оподаткування господарських операцій.

2. Надання інформації внутрішнім та зовнішнім користувачам з метою контролю за правильністю розрахунку, повнотою та своєчасністю сплати податків до бюджету.

3. Надання користувачам інформації для аналізу та регулювання фінансово-господарської діяльності за критеріями податкової оптимізації [11].

Основними принципами системи податкового обліку та аналітичної системи є відокремленість майна, безперервність діяльності, послідовність у застосуванні облікової політики, тимчасова визначеність фактів господарської діяльності, науковість, комплексність, послідовність. Компонентний склад системи податкового обліку та обліково-аналітичної діяльності суб'єкта господарювання являє собою органічну єдність трьох складових: податкового планування, податкового обліку, податкового аналізу.

У табл. 1 авторами представлений змістовний аспект системи податкового обліку та обліково-аналітичної діяльності суб'єкта господарювання.

Таблиця 1. Змістовний аспект системи податкового обліку та обліково-аналітичної діяльності суб'єкта господарювання

Компонент	Короткий зміст
1. Податкове планування	Вивчення факторів зовнішнього податкового середовища та податкової політики держави. Розробка стратегії розвитку суб'єкта господарювання з метою адаптації його економічної діяльності та системи управління до мінливих зовнішніх і внутрішніх економічних умов, податкової політики держави. Бюджетування податків. Розробка системи заходів щодо оптимізації оподаткування. Оцінка ризиків різних програм оптимізації. Управління податковими ризиками.
2. Податковий облік	Облік податку на прибуток підприємств. Облік податку на додану вартість. Облік податку на доходи фізичних осіб. Облік інших податків. Податкова звітність.
3. Податковий аналіз	Оцінка ефективності податкового обліку. Аналіз складу, динаміки та структури податкових платежів. Оцінка інтегрального податкового навантаження. Розрахунок і оцінка коефіцієнтів ефективності оподаткування, оподаткування витрат, оподаткування прибутку, податкової інтенсивності реалізації продукції, коефіцієнта ефективності пільг і т. д.

Джерело: сформовано авторами на основі [12].

Отже, податкова обліково-аналітична система, що ефективно функціонує, через вплив податків на управління доходами, витратами та кінцевими результатами опосередковано впливає на всю діяльність суб'єкта господарювання, вона має вплив на прийняття управлінських рішень і, як наслідок, на підвищення результативності та ефективності його фінансово-господарської діяльності. При формальному підході до аналітичної системи податкового обліку проблеми управління не розглядаються і сфера її застосування обмежується розрахунком податкових платежів та відображенням їх у податковій звітності. Такий підхід до організації системи податкового обліку та аналітики часто призводить до того, що фахівці, відповідальні за розрахунок податкових платежів до бюджету, прагнуть зайняти максимально консервативну позицію щодо спірних питань, тобто по суті, намагаються переплатити податки, щоб мінімізувати ризик їх донарахувань з боку податкових органів, що негативно позначається на фінансовому стані підприємства.

При впливі податкового законодавства на обліково-аналітичну діяльність суб'єктів господарювання суттєву роль відіграє податкова система, а саме податковий індекс. Наприкінці 2024 року Європейською Бізнес Асоціацією в Україні було проведено дослідження щодо стану податкового індексу в Україні за 2024 рік. За результатами дослідження інтегральна оцінка Податкового індексу у 2024 році складає 2,64 балів з 5 можливих, до речі у 2023 році цей показник складав 2,85 балів [13]. Статистичні дані дослідження представлені авторами на рис. 1.

Отже, за результатами опитування 59 % податкових експертів оцінюють податкову систему як задовільну, 36 % вважають, що вона ставить перешкоди для розвитку бізнесу і лише 5 % вважають, що вона сприяє розвитку бізнесу. Найменшу оцінку серед факторів, які мають

вплив на розрахунок податкового індексу отримала якість податкового законодавства – 2,46 балів порівняно із 2,63 у 2023 році; 52 % респондентів вважають податкове законодавство задовільним, 43 % (39 % у 2023 році) наголошують на його низьку якість, а лише 5 % (9 % у 2023 році) задоволені чинним податковим законодавством. Найбільшим негативним впливом респонденти вважають постійні зміни та протиріччя, а також його складність. 44 % опитуваних вважають, що процедура подання податкової звітності є обтяжливою. У 2024 році вона склала 2,62 бали. У той же час 41% вважають цю процедуру задовільною і лише 15% наголошують, що вона легка [13]. Із представлених даних можна дійти до висновку, що стан податкового індексу знижується, що є наслідком змін у податковому законодавстві.

Рис. 1. Оцінка податкової системи України за 2024 рік

Джерело: сформовано авторами на основі [13].

Держава намагається підтримати підприємства та підвищити податковий індекс. Для того щоб підтримати бізнес в умовах воєнного конфлікту, уряд запровадив та продовжує запроваджувати ініціативи, які будуть стимулювати бізнес, а також будуть вносити певні зміни у вітчизняну систему обліку та оподаткування. Мова йде про Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо застосування норм в умовах воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022. Цей Закон був прийнятий з метою підтримки різних типів суб'єктів господарювання у воєнний час. Зазначений Закон пом'якшує вимоги до сплати податків, регулює фінансові санкції, які накладаються на бізнес за несвоєчасну сплату податків та скасовує податкові перевірки під час дії воєнного стану [13].

На рис. 2 авторами представлені зміни, які відбулися в податковому законодавстві з початком введення воєнного стану на території України

Представлені заходи значно допомогли підтримати вітчизняні підприємства, але ці заходи можна доповнити.

Для підвищення ефективності обліково-аналітичної діяльності підприємств у контексті податкового законодавства доцільно буде:

1. Спрощувати процедури податкового адміністрування та звітності.
2. Удосконалювати електронні сервіси для подання декларацій та сплати податків.
3. Впроваджувати стабільні податкові норми, що не змінюються занадто часто.

4. Розробляти спеціальні податкові стимули для підприємств, що інвестують у розвиток та цифровізацію.

Отже, ефективне функціонування податкової системи прямо впливає на фінансову діяльність підприємств. Важливо забезпечити баланс між інтересами держави та бізнесу для створення сприятливого економічного середовища.

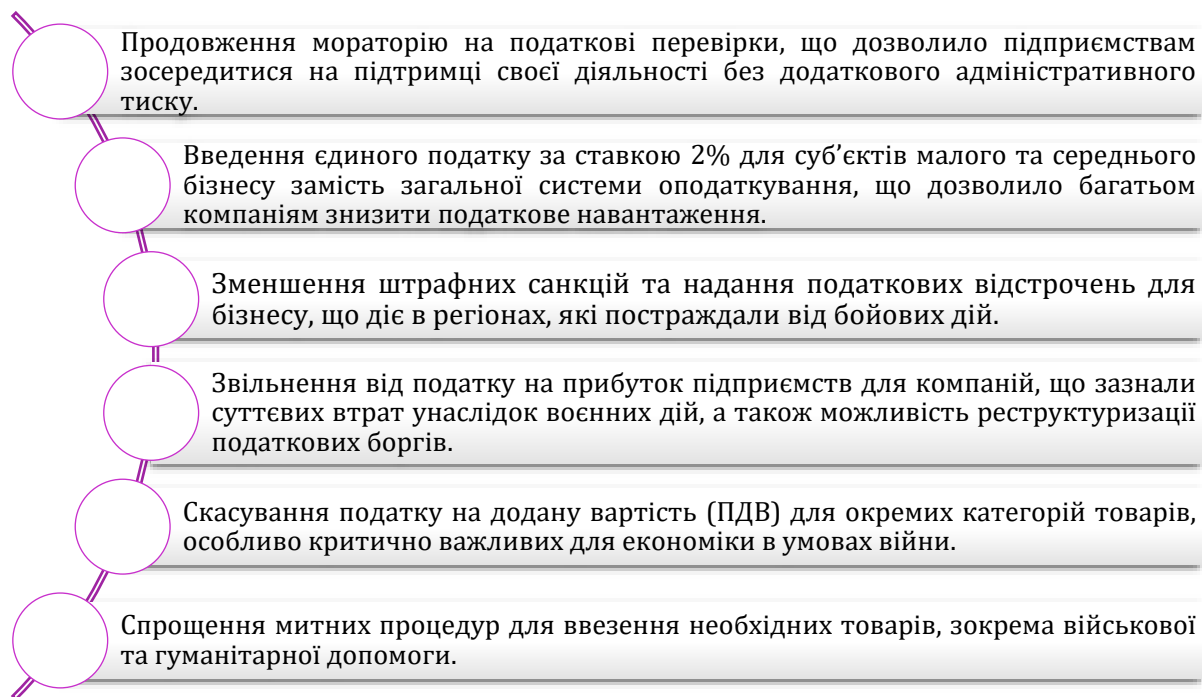

Рис. 2. Перелік податкових змін, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання та стабілізацію економіки у період дії воєнного стану
Джерело: сформовано авторами на основі [13].

6. Висновки

Підсумовуючи результати дослідження можна дійти висновку, що податкове законодавство України є важливим чинником, який має вплив на обліково-аналітичну діяльність суб'єктів господарювання. Запроваджені в умовах війни податкові зміни допомогли знизити навантаження на бізнес, проте водночас спричинили низку викликів, пов'язаних із майбутньою податковою стабільністю та бюджетними втратами.

Подальше вдосконалення податкової системи має враховувати міжнародні практики та кращі світові стандарти адміністрування податків. Це включає впровадження стабільного регуляторного середовища, розвиток цифрових сервісів для автоматизації податкового обліку, а також посилення взаємодії між бізнесом та контролюючими органами. Важливо розробити стратегії, які сприятимуть прозорості оподаткування та водночас дозволять підприємствам ефективно планувати свої фінансові ресурси.

Таким чином, податкове законодавство залишається важливим інструментом впливу на економіку країни. Його подальше вдосконалення повинно базуватися на стабільності, прогнозованості та адаптивності до сучасних викликів. Баланс між інтересами держави та бізнесу сприятиме формуванню більш сприятливого середовища для економічного розвитку та фінансової стабільності країни.

References

1. Jamalova, S. O. (2025). Accounting and tax system in small business entities. *International Journal of Management and Economics Fundamental*, 5(2), 6–7. <https://doi.org/10.37547/ijmef/Volume05Issue02-02>
2. Kalabukhova, S. V. (2018). Analiz podatkovoi efektyvnosti subiektiv hospodariuvannia [Analysis of the tax efficiency of business entities]. *Ekonomichniy analiz – Economic Analysis*, 28(4), 193–199. <https://surl.li/mxoxfz> (in Ukraine)
3. Kolesnichenko, A. S. (2019). Podatkova polityka y oblikova polityka subiekta hospodariuvannia: teoretyko-analitychnyi ta rehuliatorny aspekt [Tax policy and accounting policy of a business entity: Theoretical-analytical and regulatory aspects]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, (34). <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-34-31> (in Ukraine)

4. Kontseva, V. V., Antonenko, N. V., & Karlova, I. O. (2021). Oblikovo-analitychne zabezpechennia otsinky podatkovoho navantazhennia pidpriemstva [Accounting and analytical support for assessing the tax burden of an enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (29). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-12> (in Ukraine)
5. Kucherenko, S. M. (2024). Pryntsypy protsesu upravlinnia podatkovymy ryzykamy subiektiv hospodariuvannia [Principles of the tax risk management process for business entities]. *Derzhava ta rehiony – State and Regions*, (3), 31–38. <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-3-5> (in Ukraine)
6. Likhnosova, H. S., & Bortnikova, A. I. (2023). Suchasni sotsialno-povedinkovi vyklyky: vplyv na oblikovo-podatkovu rezultatynist pidpriemstv aerokosmichnoi haluzi [Modern socio-behavioral challenges: Impact on accounting and tax efficiency of aerospace enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-30> (in Ukraine)
7. Melen, O. V., & Skumenko, H. V. (2021). Orhanizatsiia podatkovoho obliku ta formuvannia podatkovoi polityky na pidpriemstvi [Organization of tax accounting and tax policy formation at the enterprise]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, (60), 217–221. <http://dx.doi.org/10.32843/infrastruct60-38> (in Ukraine)
8. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated December 02, 2010 № 2755-VI]. (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20101202> (in Ukraine)
9. Pysarenko, T. (2020). Otsinka podatkovoho navantazhennia na diialnist subiektiv hospodarskoi diialnosti [Assessment of the tax burden on the activities of business entities]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Herald*, (4), 114–120. <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/869.pdf> (in Ukraine)
10. 7eminar. (2024). Podatkove zakonodavstvo ta administruvannia: holovni vyklyky dlia ukrainskoho biznesu u 2024 rotsi [Tax legislation and administration: Key challenges for Ukrainian business in 2024]. <https://surl.li/aukqal> (in Ukraine)
11. Skrypnyk, S. V., Lavrov, R. V., & Shepel, I. V. (2023). Oblik i opodatkuvannia subiektiv maloho pidpriemnytstva [Accounting and taxation of small business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61> (in Ukraine)
12. Yarema, Y. R., & Sul, N. R. (2025). Oblik i opodatkuvannia subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Accounting and taxation of business entities in modern economic conditions]. *Biznes-navigator – Business Navigator*, (1), 14–19. <https://doi.org/10.32782/business-navigator.78-3> (in Ukraine)
13. Yarmolytska, O. (2023). Vplyv osoblyvostei obliku i opodatkuvannia na upravlinnia diialnistiu zakladiv (pidpriemstv) restorannoho hospodarstva [Impact of accounting and taxation features on the management of catering enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats DUIT. Seriiia “Ekonomika i upravlinnia” – Collection of Scientific Papers of the State University of Infrastructure and Technologies. Series “Economics and Management”*, (54), 87–95. <http://dx.doi.org/10.32703/2664-2964-2023-54-87-95> (in Ukraine)